

सर्वोच्चन्यायालयेन भारत राष्ट्र समिति इत्यस्य दलस्य नेत्री के० कवितायै कारावास-मुक्ताज्ञा प्रदत्ता

सर्वोच्चन्यायालयेन दिल्लीराज्ये कथिते आबकारी नीति-प्रकरणे संबंधिते भ्रष्टाचार-धनशोधन-प्रकरणे भारत राष्ट्र समिति इत्यस्य दलस्य नेत्री के. कवितायै कारावास-मुक्ताज्ञा प्रदत्ता।

विदेशमन्त्रालयस्य उच्च-स्तरीयप्रतिनिधिदलं परियोजनानां प्रगतिं समीक्षितुं माल्दीव-देशे अस्ति

हिमसंस्कृतवार्ताः 28 अगस्त। विदेशमन्त्रालयस्य उच्च-स्तरीय प्रतिनिधिदलं द्वीपसमूहे विकास-सहयोग परियोजनानां प्रगतिं समीक्षितुं माल्दीव-देशे अस्ति। विशेषसचिवः वित्त-परामर्शदः च अनुराग अग्रवालः इत्यस्य नेतृत्वे प्रतिनिधिदलेन, माल्दीव-देशस्य मन्त्रिभिः, सर्वकारस्य वरिष्ठ-अधिकारिभिः च सह सार्थक-संवादः आचरितः। प्रतिनिधिदलेन स्थलदर्शनं विधाय भारतीय-परियोजनानां प्रगतिः अपि समीक्षिता। प्रतिनिधिदलं श्वः यावत् माल्दीव-देशे अस्ति।

जम्मू-कश्मीर-केन्द्रशासित प्रदेशे विधानसभा निर्वाचनस्य प्रथम-चरणाय नामांकनं गतदिने सायंकाले संपन्नः

जम्मू-कश्मीर-केन्द्रशासित प्रदेशे विधानसभा निर्वाचनस्य प्रथम चरणाय नामांकनं गतमंगलवासरे संपन्नः। प्रदेशे प्रथमचरणे षड्जनपदानां चतुर्विंशति आसनेषु सितम्बरमासस्य अष्टादश-दिनांके मतदानं भविष्यति। नामांकनपत्राणां परिपरीक्षा अद्य भविष्यति। प्रदेशे अन्यानां द्विचरणानां मतदानं सितम्बरमासस्य पञ्चविंशति दिनांके अथ अक्टूबरमासस्य प्रथमे दिनांके भविष्यति। निर्वाचनस्य परिणामानि अक्टूबरमासस्य चतुर्थ-दिनांके प्रसारितानि भविष्यन्ति।

प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना रशिया-युक्रेनोर्मध्ये प्रवर्तमानं सङ्घर्षम् अधिकृत्य कृतः सम्वादः

हिमसंस्कृतवार्ताः 28 अगस्त। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना रशियादेशस्य राष्ट्रपतिना व्लादिमिर-पुतिन् इत्यनेन सह रशिया-युक्रेनोर्मध्ये प्रवर्तमानं सङ्घर्षम् अधिकृत्य सम्वादः कृतः। दूरभाषमाध्यमेन जाते अस्मिन् सम्वादे, भारत-रशिया-देशयोः मध्ये सामरिक सहभागित्वम् इतोऽपि सुदृढं कर्तुं उपायाः चर्चिताः। सामाजिक-संदेशपटले, प्रधानमन्त्री अलिखत् यत् सः श्री-पुतिन-वर्येण सह द्विपक्षीय-सम्बन्धान् सुदृढं कर्तुं स्वस्य अनुभवम् अपि च सद्यः एव जातस्य युक््रेन्-देशस्य यात्रावृत्तम् चर्चितवान्।

Narendra Modi @narendramodi Spoke with President Putin today. Discussed measures to further strengthen Special and Privileged Strategic Partnership. Exchanged perspectives on the Russia-Ukraine conflict and my insights from the recent visit to Ukraine. Reiterated India's firm commitment to support an early, abiding and peaceful resolution of the conflict.

प्रधानमन्त्रिणा रूस-युक्रेनयोः मध्ये प्रवर्तमान-द्वन्द्वस्य शान्ति-युत-समाधानाय भारतस्य प्रतिबद्धता पुनरुच्चारिता।

ब्राजिल-देशस्य जी-विंशति-समूहस्य अध्यक्षतायै भारतस्य पूर्ण-सहयोगं समाश्वासितवान् विदेशमंत्री डॉ० सुब्रह्मण्यम जयशंकरः

हिमसंस्कृतवार्ताः 28 अगस्त। विदेशमंत्री डॉ० सुब्रह्मण्यम जयशंकरः ब्राजिल-देशस्य जी-विंशति-समूहस्य अध्यक्षतायै भारतस्य पूर्ण-सहयोगं समाश्वासितवान्। विदेशमंत्री डॉ० सुब्रह्मण्यम जयशंकरः अथ ब्राजील-देशस्य विदेशमंत्री मौरो वियरा गतदिनेनव-दिल्ल्यां नवसंख्यकस्य भारत-ब्राजील-संयुक्त-आयोगस्य उपवेशनस्य सह-आध्यक्षत्वं कुर्वन्नासीत्। उपवेशनात् पूर्वं डॉ० जयशंकरः उक्तवान् यत् अस्मिन् अवसरे सकारात्मकायाः चर्चायाः महति संभावना वर्तते। मन्त्रिद्वयं भारतस्य अध्यक्षतायां सम्पन्नस्य गतवर्षस्य शिखर सम्मेलनस्य जी-विंशति इत्यस्य मुख्योपलब्ध्यः वरिवर्धनाय चर्चा विधास्यति। वर्तमान-समये ब्राजील-देशं जी-विंशति-समूहस्य अध्यक्षत्वं वदधाति। ऐषमः वर्षस्य नवम्बर-मासस्य अष्टादशतः एकोनविंशति दिनांक पर्यन्तं जी-विंशति शिखर सम्मेलनस्य आयोजनं रियो-दि-जिनेरो-नगरे भविष्यति।

भारत-ब्राजील-देशौ पारस्परिक-मूल्येषु बहुआयामी-संबंधानां आदान-प्रदानं कुरुतः। विदेश मंत्रालयानुसारं ब्राजिलस्य विदेश मंत्री वियरावर्यस्य ऐषा यात्रा षडाधिक-द्विसहस्रतमे वर्षे संस्थापिते रणनीतिक-सहयोगं इतोऽपि सशक्तं करणाय सुअवसरं प्रददाति इति। श्री वियरायाः ऐषा यात्रा द्विपक्षिकेषु-संबंधेषु, क्षेत्रीयेषु-विषयेषु विभिन्नेषु क्षेत्रेषु च बहुपक्षिक-पटलेषु भारत-ब्राजिलयोः मध्ये सहयोगस्य नूतन-संभावनानां गवेषणायै अवसरं प्रददाति।

कोलकाता नगरे नब्बना-अभिजन-जनयात्रायाः अवधौ आरक्षिबलानाम् प्रदर्शनकारि-छात्राणां च मध्ये संघर्षः

हिमसंस्कृतवार्ताः 28 अगस्त। कोलकातानगरे, छात्र-सङ्घटनानि नब्बना-अभियानस्य जनसभां कर्तुं दृढसङ्कल्पिताः दृश्यन्ते। आरक्षकैः अनुमतिः न प्रदत्ता आसीत् तदापि, पश्चिमवङ्ग-छात्रसमाजः, सङ्गामी-जोथा-मञ्चः च इति छात्रसङ्घटन-द्वयेन आरक्षकाणां अनुमतिं विना एव सभायाः आयोजनस्य उद्घोषणा कृता अस्ति। एतानि सङ्घटनानि आर. जी. कर-चिकित्सा-महाविद्यालयस्य चिकित्सालयस्य च चिकित्सिकया सह जाते कथित-दुष्कर्म-हत्या-प्रकरणे मुख्यमन्त्रिणः ममता बनर्जी इत्यस्याः त्यागपत्रम् अयाचन्। विश्वसनीयसूत्रैः सूचना प्रदत्ता यत् जनसभायाः समये अराजक तत्वानि उपद्रवं, हिंसाम्, अव्यवस्थां च समुत्पादयिष्यन्ति इति पश्चिम बङ्गालस्य आरक्षकैः प्रतिपादितम्। राज्यसर्वकारेण पूर्वमेव बी. एन्. एस्. एस्. इत्यस्य त्रिषष्ट्यन्तरेकशतं इति धारायाः अन्तर्गतं नब्बना इत्यस्य समीपे निषेधात्मकाज्ञाः प्रावर्तिताः सन्ति। पञ्च वा अधिकानां जनानां परस्पर-समागमं निषिद्धम् अस्ति। कोलकाता-नगरस्य वीथिषु षट्-सहस्राधिकाः आरक्षकाः नियोजिताः वर्तन्ते। विधि-व्यवस्थायाः रक्षणार्थं नवदश-स्थानेषु अवरोधकानि स्थापितानि सन्ति। अस्मिन् क्षेत्रे आहत्य षड्-विंशतिः आरक्षकोपायुक्ताः नियोजिताः सन्ति। अनेकाभिः शिक्षण-संस्थाभिः अद्य अवकाशः समुद्घोषितः। राज्यपालः सी. वी. आनन्दबोसः जनसभायाः दमनार्थं बलप्रयोगं न कर्तुं राज्यसर्वकाराय आदेशं दत्तवान्।

सुभाषितम्

परनेयोऽग्रणीर्यस्य स मार्गान्प्रतिमुह्यति।
पन्थानमनुगच्छेयुः
कथं तस्य पदानुगाः।।

(महा. सभापर्व- ५५/०४)

भावार्थः- जिस दल का अग्रणी दूसरे की बुद्धि पर चलता हो, वह अपने मार्ग में सदा मोहित होता रहता है। फिर उसके पीछे चलने वाले लोग उसके मार्ग का अनुसरण कैसे कर सकते हैं?

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

भारतीय-पैरालम्पिक-क्रीडकाः इत्येतेषां चतुरशीति-सदस्यानां दलं श्वः समारभ्य पेरिसनगरे आयोक्ष्यमाणासु क्रीडासु पदकानि विजितुं तत्पराः सज्जाः च सन्ति

भारतीय-पैरालम्पिक-क्रीडकाः इत्येतेषां चतुरशीति-सदस्यानां दलम् अद्यारभ्य पेरिसनगरे आयोक्ष्यमाणासु क्रीडासु पदकानि विजितुं तत्पराः सज्जाः च सन्ति। अद्यपर्यन्तं पैरालम्पिक-क्रीडायां प्रेषितम् इदं भारतस्य बृहत्तमं दलम् अस्ति। एकविंशत्यधिक-द्विसहस्रतमे वर्षे टोक्यो-पारालिम्पिक-क्रीडायां भारतं पञ्च सुवर्ण पदकानि समेत्य नव-दश पदकानि प्राप्य समग्र श्रेणीषु चतुर्विंशति-तमं स्थानम् अवाप्नोत्।

हिमसंस्कृतवार्तायै सहयोगं कुर्वन्तु

हिमसंस्कृतवार्ताः

संस्कृतकार्यमिदम्
पुण्यकार्यमिदम्

इदं संस्कृताय न मम

हिमाचलप्रदेशे बालिकानां विवाहस्य आयुः २१ वर्षाणि भविष्यति! विधेयकं पारितम्

बालिकाः अग्रे गमनस्य अवसरान् प्राप्स्यन्ति

स्वास्थ्य, सामाजिक न्याय तथा सशक्तिकरण मन्त्री धनीरामशाण्डिलः इत्यनेन उक्तं यत् बालिकानां कृते अग्रे गमनस्य अवसराः प्राप्स्यन्ते। अद्यापि केचन जनाः अल्पवयसि एव विवाहं कुर्वन्ति। अस्य कारणात् बालिकाः अध्ययनं कर्तुं न शक्नुवन्ति, जीवने अपि प्रगतिम् कर्तुं न शक्नुवन्ति। सः अवदत् यत् सर्वकारः विवाहस्य आयुः वर्धयितुम् इच्छति, येन जनाः कुपोषणात् उद्धारिताः भवेयुः, यतः प्रारम्भिकविवाहः, मातृत्वं च प्रायः तेषां स्वास्थ्ये नकारात्मकं प्रभावं जनयति। बहवः महिलाः स्वस्य कैरियर-क्षेत्रे अपि सफलतां न प्राप्नुवन्ति।

राज्यपालस्य अनुमोदनार्थं गमिष्यति विधेयकम्

सदने बजटसत्रे एतत् विधेयकं प्रस्तावितं, परन्तु तत् पारितं न अभवत्। समितिं निर्माय विधेयकस्य प्रारूपे बहवः प्रावधानाः सम्यक् कृताः सन्ति। अधुना विधेयकं विधिविभागाय प्रेषितं भविष्यति। तदनन्तरं राज्यपालस्य अनुमोदनार्थं गमिष्यति। केन्द्रस्य राज्यस्य च संयुक्तविषयत्वात् केन्द्रीयसामाजिकन्यायसशक्तिकरणमन्त्रालयेन निरीक्षणाय अपि प्रेषयितुं शक्यते। विधिविशेषज्ञैः सह एतस्य विषये चर्चा क्रियते।

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। हिमाचलप्रदेशे बालिकानां विवाहस्य न्यूनतमवयः २१ वर्षाणि यावत् वर्धयितुं विधेयकं विधानसभायां पारितम् अस्ति। अस्मिन् विषये मङ्गलवासरे विधानसभायां हिमाचलप्रदेशस्य बालविवाहप्रतिषेधविधेयकम् - २०२४ पारितम्। मङ्गलवासरे प्रावृटसत्रे स्वास्थ्यसामाजिकन्यायसशक्तिकरणमन्त्री धनीरामशाण्डिलः बालविवाहप्रतिषेधः (हिमाचलप्रदेशसंशोधनविधेयकः २०२४) प्रस्तुतवान्। सर्वसम्मत्या विमर्शं विना पारितम्। अधुना एतत् विधेयकं राज्यपालं प्रति अनुमोदनार्थं प्रेषितं भविष्यति। अधुना यावत् राज्ये बालिकानां विवाहाय न्यूनतमं वयः १८ वर्षाणि इति वदामः। राज्यसर्वकारः वर्षत्रयं वर्धयति। अस्य संशोधितं प्रारूपम् राज्यमन्त्रिमण्डलेन सप्तमासपूर्वं अनुमोदितम् आसीत्। अधुना सदने संशोधनविधेयकं पारितम्।

यदि निर्माणं सम्पन्नं तर्हि एसडीएम-इत्यस्मै प्रतिवेदनं यच्छन्तु सहायताराशिः प्राप्यते

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् अस्यां आपदि २२ सहस्राणि गृहाणि प्रभावितानि सन्ति। पूर्णतया क्षतिग्रस्तगृहेभ्यः ७ लक्षरूप्यकाणि दास्यन्ते इति उक्तम् अस्ति। सः अवदत् यत् गतवर्षे येषां गृहाणि विपत्तौ नष्टानि, तेषां कृते केवलं ७ लक्षरूप्यकाणां साहाय्यं प्रदास्यते। यदि ये निर्माणं सम्पन्नवन्तः ते एसडीएम-समित्याः समक्षं प्रतिवेदनं प्रस्तूयन्ते तर्हि ते तत्क्षणं प्रभावेण एसडीएम-कार्यालयात् सहायतां प्राप्तुं शक्नुवन्ति। सः अवदत् यत् गतवर्षे घटितायां आपदायां क्षतिपूर्तिरूपेण ४४९५ कोटिरूप्यकाणां राशिः प्रदत्ता अस्ति। अस्मिन् विषये केन्द्रसर्वकारात् कोऽपि साहाय्यः न प्राप्तः इति सः अवदत्। सः अवदत् यत् ग्रामीणविकासविभागात् १०८५ कोटिरूप्यकाणि, एसडीआरएफतः ८४७ कोटिरूप्यकाणि, योजना-आयोगात् १४६ कोटिरूप्यकाणि, मुख्यमन्त्री-आश्रय-कोषात् १५० कोटिरूप्यकाणि इत्यादीनि आश्रयनिधिभिः प्रभावितजनानाम् सहायता कृता। मुख्यमन्त्री नरेन्द्रमोदी इत्यनेन सह मिलित्वा अस्मिन् ९३०० कोटिरूप्यकाणां साहाय्यं याचितवान् इति मुख्यमन्त्री अवदत्। एतत् हिमाचलसर्वकारस्य स्वकीयं धनं, यत् राज्येन प्राप्तव्यम् आसीत्, परन्तु अद्यापि न प्राप्तम्। सः अवदत् यत् विपक्षः मार्गनिरोधस्य विषये वदति, परन्तु के मार्गाः सन्ति इति अभिलेखः सार्वजनिकः करणीयः।

लघुराजस्नाने श्रद्धायाः महत्-प्लावनम् मणिमहेशस्य डलसरोवरे पञ्चाशत् सहस्रभक्ताः स्नानं कृतवन्तः अभिलेखः २४ होरासु एकलक्षं भक्ताः प्राप्तवन्तः

हिमसंस्कृतवार्ता: - भरमौरम्। उत्तरभारतस्य प्रसिद्धा मणिमहेशयात्रा जन्माष्टमीपर्वणः लघुराजस्नानेन सोमवासरे आरब्धा अस्ति। दशघण्टाचत्वारिंशन्मिषाणां शुभसमये प्रायः चत्वारिंशत् पञ्चाशत्सहस्र-यात्रिकाः लघुवृष्टेः कुहरेण च विश्वासस्य निमज्जनं कृतवन्तः, रविवासरे सोमवासरे च मिलित्वा प्रायः एकलक्षं भक्ताः पवित्रे सरोवरे स्नानम् अकुर्वन् इति अनुमानितम्। परन्तु सोमवासरे प्रातःकालतः अपराह्नपर्यन्तं भक्ताः डलसरोवरं प्रति गच्छन्ति स्म। अतः अस्मिन् वर्षे जन्माष्टमी-उत्सवे अस्मिन् आस्था-सङ्गहे यः जनसमूहः समागतः सः अभिलेख-भङ्गः इति मन्यते। परन्तु भक्तानां संख्यायाः आधिकारिकम् विवरणमाद्यापि प्रशासनात् आगन्तुम् अर्वाशिष्टं वर्तते। जन्माष्टमी-महोत्सवस्य लघुराजस्नानं सोमवासरे प्रातः ३.४० वादने मणिमहेशदशडल-सरोवरे आरब्धम्। अस्मिन् काले समीपस्थजम्मू-कश्मीर-राज्यात् आगतानां तीर्थयात्रिकाणां समूहाः डल-सरोवरे स्वयष्टीनां स्नानं कृत्वा आस्थायाः निमज्जनं अपि कृतवन्तः। तस्मिन् एव काले

देशस्य अन्येभ्यः राज्येभ्यः हिमाचलप्रदेशस्य विभिन्नेभ्यः स्थानेभ्यः च डलसरोवरं प्राप्ताः भक्ताः अपि अत्र पवित्रस्नानं कृत्वा प्रार्थनां कृतवन्तः। महत्त्वपूर्णं यत् पूर्ववर्षेभ्यः तुलनायां अस्मिन् वर्षे समीपस्थस्य जम्मू-कश्मीर-राज्यस्य भद्रवाह-डोडा-आदिभ्यः भागेभ्यः जन्माष्टमी-महोत्सवस्य लघुसाही-स्नानं प्रति आगच्छन्ताम् तीर्थयात्रिकाणां संख्या आश्चर्यजनकरूपेण अभवत् सामान्यतया मणिमहेशयात्रायाः समये प्रतिवर्षं राधाष्टमीदिने डलसरोवरे आयोजिते विशाले राजसीस्नाने इत्यस्मिन् जम्मू-कश्मीरः तीर्थयात्रिकाणां संख्या अधिका भवति, परन्तु अस्मिन् वर्षे समीपस्थराज्यस्य भक्तानाम् डलसरोवरं प्राप्तेः अभिलेखसङ्ख्या अस्ति। अपरपक्षे मणिमहेशन्यासस्य अध्यक्षः कार्यवाहकः एडीएम भरमौरम् कुलवीरसिंहराणा कथयति यत् यथा अनुमानं भवति तथा द्वौ दिवसौ डलसरोवरे प्रायः एकलक्षं भक्ताः पवित्रस्नानं कृतवन्तः। सः अवदत् यत् आगामिषु दिनेषु भक्तानाम् सटीकं विवरणं प्रकाशितं भविष्यति।

कुलदीपसिंहराठौरः करिष्यति "संवाद" इति पुस्तकस्य विमोचनम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। हिमाचलप्रदेशस्य युवा कविः, लेखकः, पत्रकारः च हितेन्द्रशर्मा इत्यस्य प्रथमपुस्तकस्य 'संवाद काव्य संग्रहः' इत्यस्य विमोचनं ठियोग-कुमारसैनस्य विधायकस्य तथा काङ्ग्रेसस्य राष्ट्रियप्रवक्तुः कुलदीपसिंहराठौरस्य करकमलाभ्यां गुरुवासरे २९ अगस्तदिनाङ्के शिमलानगरस्य राजीवभवने भविष्यति। कार्यक्रमस्य अध्यक्षता हिमाचलप्रदेशकाँग्रेससदलस्य अध्यक्षता प्रतिभासिंह करिष्यति। कुलदीपसिंहराठौरः अस्मिन् साहित्यिककार्यक्रमे पुस्तकविमोचनसमारोहे च मुख्यातिथिरूपेण भागं ग्रहीष्यति। कुलदीपसिंहराठौरस्य जन्मदिवसस्य अवसरे साहित्यिककार्यक्रमे "संवाद" इति पुस्तकस्य विमोचनं साहित्यक्षेत्रे सराहनीयः प्रयासः अस्ति। अस्मिन् अवसरे हिमाचलप्रदेशस्य प्रसिद्धाः कवयः, लेखकाः, कथाकाराः, समीक्षकाः, पत्रकाराः, बुद्धिजीविनः, समाजसेवकाः च उपस्थिताः भविष्यन्ति। शिमलामण्डलस्य कुमारसैनक्षेत्रस्य हितेन्द्रशर्मा विगतकेभ्यः वर्षेभ्यः विभिन्नसञ्चारमाध्यमद्वारा "साहित्यकलासंवाद" कार्यक्रमस्य कुशलतापूर्वकं संचालनं कुर्वन् अस्ति। सम्प्रति सः स्तम्भलेखन, पत्रकारिता, साहित्यस्य च सेवायां निरन्तरतया कार्यं कुर्वन् अस्ति, तस्य प्रथमः काव्यसंग्रहः संवादः इति शीर्षकेण प्रकाश्यते।

सम्भवामि युगे युगे

कृष्णाय वासुदेवाय देवकीनन्दनाय च ।

नन्दगोपकुमाराय गोविन्दाय नमो नमः ॥

द्वापरयुगे लीलापुरुषोत्तमस्य भगवतः श्रीकृष्णस्य अस्यां भारतपुण्यभूमौ यत् अवतरणं सञ्जातं तत् अधर्मस्य विनाशार्थम्, धर्मस्य पुनः प्रतिष्ठार्थम्, सत्कर्मणां संस्थापनार्थम्, भक्तानां, साधुसज्जनपुरुणाञ्च साक्षात् अनुकम्पार्थमेव आसीत्। गीतायां भगवता स्वयम् उक्तं यत्-

वासुदेवस्य पत्नी-देवक्याः गर्भतः, दुराचारिणः मातुलस्य कंसस्य कारागृहे, भाद्रमासस्य कृष्णाष्टमीतिथौ, रोहिणीनक्षत्रे, मध्यरात्रौ च श्रीकृष्णस्य जन्म अभूत्।

आभारतं प्रतिवर्षम् इदं जन्माष्टमीपर्वं श्रद्धालुभिः हिन्दुजनैः अद्यापि सुष्ठुतया परिपाल्यते। तस्याम् एव रात्रौ कंसस्य हननभयात्, शिशुं तस्मात् संरक्षणाय च, तं शिशुम् एकस्मिन् कण्डोले संस्थाप्य, तं कण्डोलं शिरसि निधाय, वहन् च वासुदेवः कष्टेन यमुनानदीं तीर्त्वा गोकुले स्थितस्य गोपबन्धोः नन्दस्य गृहं प्राविशत्, नन्देन समालोच्य तं शिशुं तत्रैव संस्थाप्य कारां प्रत्यागतवान्। यथासमयं तत्र कुलपुरोहितेन गर्गऋषिणा तस्य शिशोः नामकरणं विहितम्, कृष्णः इति तस्य नाम च प्रसिद्धं जातम्। कालक्रमेण सः किशोरावस्थां प्राप्नोत्। तस्य असाधारणैः कर्मभिः वृन्दावनवासिनः, मथुरावासिनः एवञ्च द्वारकावासीनः सर्वेऽपि विमोहिताः उपकृताश्च सञ्जाताः आसन्। न केवलं भारतवासिनः एव, अपिच विश्ववासिनः हि तस्य अलौकिककार्यैः आश्चर्यचकिताः जाताः। सः विशाले भूखण्डे अप्रतिद्वन्द्वी इति स्वीकृतिं लब्धवान् आसीत्। विशेषतः पाण्डवानां राजसूययज्ञे भीष्मपितामहस्य परामर्शानुसारं युधिष्ठिरः तस्मै प्रथमं राजकीयसम्मानं प्रदत्तवान् आसीत्। महतः नायकस्य भगवतः श्रीकृष्णस्य जन्मानन्तरं भारतस्य स्थाने स्थाने जरासन्धः, शिशुपालः, शाल्वः, प्रवञ्चकः दुर्योधनः, देशस्य

पूर्वाञ्चले अपि वाणासुरः, नरकासुरः इत्यादयः नैके अशुभशक्तिसम्पन्नाः दुराचारिणः राजानः सर्वसाधारणजनानाम् उपरि स्वैराचारिशासनम्, एवं शोषणं निर्बाधम् आचरितवन्तः आसन्। श्रीकृष्णः तान् सर्वान् एकैकशः निगृहीतवान् हतवान् च। कारागारे स्थितौ अतीव दुःखिनौ मातापितरौ ततः विमोच्य कंसस्य वृद्धपितरम् उग्रसेनम्, तथा नैकाञ्च सत्यपरायणान् न्यायनिष्ठान् कारावासिनः कंसस्य कारातः विमुक्तवान्। पुनः उग्रसेनं राजसिंहासने संस्थापितवान्। बाल्ये किशोरावस्थायां प्रौढवयसि च अर्थात् स्वकीये पूर्णजीवने तेन नानाविधा अलौकिकी लीला रचिता। कुवलयापीडोद्धारः, कंसवधः, पित्रोः बन्धनमुक्तिः, उग्रसेनस्य राज्याभिषेकः, जाम्बवत्याः परिणयः, रुक्मिणीहरणम्, स्यमन्तमण्युद्धारः, शिशुपालवधः, सुदाम्नः सत्कारः, मातुः देवक्याः अन्यपुत्रान् आनयनम् एवमेव कालीयदमनम्, गोवर्धनधारणम्, इन्द्रस्य ब्रह्मणश्च अहङ्कार-भञ्जनम्, गोपीभिः सह रासक्रीडा इत्याद्यः नानाविचित्राः लीलाः तेन रचिताः। यदा कौरवाणां पाण्डवानाञ्च मध्ये यः महासंग्रामः जातः, तत्र तु भगवतः श्रीकृष्णस्य हि भूमिका महत्त्वभूता आसीत्। अस्मिन् महारणे श्रीकृष्णः सत्य-न्याय-धर्मपरायणं पाण्डवपक्षम् अङ्गीकृतवान्। अर्जुन-रथस्य सारथित्वेन तेन साहाय्यं कृतम्। प्रथमतः आत्मीयान् स्वजनान् परितः दृष्ट्वा तुच्छसिंहासनस्य लोभेन कथं वा स्वजनैः सह योद्धव्यम् इति विचिन्त्य करुणया अर्जुनः युद्धं कर्तुं निराकरोत्। परन्तु कौरवाणाम् अन्यायात्याचारदिकं ध्वस्तीकर्तुं श्रीकृष्णः नानाज्ञानवचनैः अर्जुनं समाश्वास्य वारं वारं युद्धार्थं प्रेरितवान्, उक्तञ्च-

"क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते।

क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परन्तप॥"

इति। श्रीमद्भगवद्गीतायाम् भगवान् अर्जुनाय अन्ते गुह्यतमेन

परम-वचनेन प्रबोधितवान् आसीत् एवम्-

"सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं ब्रज ।

अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः॥

"इति। भगवत्कृपाप्रसादात् अर्जुनः अन्ते आत्मज्ञानं लब्धवान्;

'करिष्ये वचनं तव' इत्युक्त्वा पूर्णसाहसं प्राप्य च सहसा

युद्धार्थं सन्नद्धः अभवत्। घोरः सङ्ग्रामः जातः, अष्टादश

दिनानि पर्यन्तम्। अनेन अत्याचारिणः कौरवाः ध्वंसीभूताः;

दुर्वृत्तानाम् अन्यायात्याचारः सर्वः अपि समाप्तः।

वस्तुतः भगवतः अवतरणं हि लोकहिताय, धर्मस्थापनाय,

मार्गदर्शनाय च भवति। श्रीकृष्णः स्वयं भगवान्, महान्

नायकश्च आसीत् इत्यत्र नैव संशयः। शुभम्!

-नारदोपाध्यायः।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम्! (पञ्चत्रिंशः सर्गः)

सीतापवादश्रवणे लक्ष्मणं प्रति

रामस्य सीतावर्जनार्थम् आदेशः।

(द्वितीयः खण्डः)

सुहृद्वर्गं विसृज्य बुद्ध्या निश्चित्य राघवः समीपे आसीनं द्वास्थ्यम् अब्रवीत्- सौमित्रिं लक्ष्मणं, महाभागं भरतम्, अपराजितं शत्रुघ्नं च शीघ्रम् आनय। रामस्य वचनं श्रुत्वा कृताञ्जलिः द्वास्थ्यः शीघ्रं हि गत्वा लक्ष्मणस्य गृहं प्रविश्य कृताञ्जलिः सः द्वास्थ्यः सुमहात्मानं लक्ष्मणम् अब्रवीत्- राजा त्वां द्रष्टुम् इच्छति, अतः शीघ्रं गम्यताम्। राघवशासनं श्रुत्वा लक्ष्मणः बाढम् इत्युक्त्वा रथमारुह्य रामस्य गृहं प्रति प्रस्थानम् अकरोत्। प्रयान्तं लक्ष्मणं दृष्ट्वा द्वास्थ्यः भरतस्य गृहं प्रविश्य विनयेन तम् अब्रवीत्- राजा त्वां द्रष्टुम् इच्छति अतः शीघ्रं गम्यताम्। द्वास्थ्यस्य वचः श्रुत्वा महाबलः भरतः तूर्णम् आसनात् उत्पत्य पादाभ्यां हि रामस्य गृहं प्रति प्रस्थानम् अकरोत्। प्रयान्तं भरतं दृष्ट्वा त्वरमाणः प्राञ्जलिः द्वास्थ्यः शत्रुघ्नभवनं गत्वा अब्रवीत् हे रघुश्रेष्ठ! राजा त्वां द्रष्टुम् इच्छति अतः शीघ्रम् आगच्छ। लक्ष्मणः भरतश्च पूर्वं हि गतौ। एवं द्वास्थ्यस्य वचः श्रुत्वा महायशाः शत्रुघ्नः परमासनात् उत्थाय शिरसा धरणीं वन्दित्वा यत्र रामचन्द्रः विराजते स्म तत्र अगच्छत्। ततः द्वास्थ्यः पुनः रामस्य समीपं गत्वा तस्य भ्रातृणाम् आगमनस्य वार्तां न्यवेदयत्। द्वास्थ्यस्य मुखात् कुमारणाम् आगमनवार्तां श्रुत्वा चिन्ताव्याकुलितेन्द्रियः

अवाङ्मुखः रामः द्वास्थ्यं वचनमब्रवीत्- त्वरान्वितः त्वं कुमारान् मत्समीपम् आनय। रामेण आज्ञप्ताः ते प्राञ्जलयः कुमारः रामस्य गृहं प्राविशन्। गृहं प्रविश्य ते भरतलक्ष्मणशत्रुघ्नाः धीमतः रामस्य मुखं सग्रहं शशिनं प्रभया परिवर्जितं सन्ध्यागतमिवादित्यं वाष्पपूर्णं च नयने दृष्ट्वा त्वरिताः रामस्य पादौ मूर्द्धभिः प्राणमन्। ततः रामचन्द्रः तान् श्लिष्ट्वा बाहुभ्याम् उत्थाप्य आसनेषु उपविशत इत्युक्त्वा वचनमब्रवीत्- यूयं मम सर्वस्वं यूयं हि मम जीवितम्। हे नरेश्वराः! युष्माभिः कृतं राज्यम् अहं पालयामि। यूयं सर्वे शास्त्रार्थपारदर्शिनः अतः अहं यद् वदामि तस्य विवेचनं यूयं बुद्ध्या कुरुत। एवं काकुत्स्थे वदति ते अवधानपरायणाः सर्वे राजा किञ्च वदिष्यति इति विचिन्त्य अत्यन्तम् उद्विग्नाः अभवन्।

आयुर्वेदस्य आत्मा संस्कृतम्- "अजयकुमारार्यः"

हिमसंस्कृतवार्ता: 28 अगस्त। पटियालाजनपदस्य राजकीय-आयुर्वेदिक- महाविद्यालयस्य संस्कृतविभागे संस्कृतदिवसस्य उपलक्ष्ये कार्यक्रमः सञ्जातः। अस्मिन् कार्यक्रमे मुख्यातिथिरूपेण संस्कृतभारत्याः प्रान्तसहमंत्री अजयकुमार आर्यः, मुख्यवक्त्ररूपेण डॉ. ओमनदीपः राजकीय- कन्या- महाविद्यालयस्य संस्कृतविभागाध्यक्षः आसीत्। कार्यक्रमस्य आरम्भः सरस्वतीवन्दनाद्वारा सञ्जातः। आगतानाम् अतिथीनां परिचयः डॉ. रीना तिवारी महोदया कारितवती। अजयकुमार आर्येण उक्तं यत् संस्कृतम् आयुर्वेदस्य आत्मा अस्ति। संस्कृतेन विना आयुर्वेदस्य पद्धतिं विधिं चावगन्तुं न शक्यते। यतोहि आयुर्वेदस्य सर्वेऽपि मूलग्रन्थाः चरकसंहिता, सुश्रुतसंहिता इत्यादयः संस्कृते एव सन्ति। डॉ. ओमनदीपमहोदयेन संस्कृतस्य व्यवहारिक-उपयोगितायाः विषये उक्तं यत् यदि सामान्य छात्राः संस्कृतं पठिष्यन्ति चेत् संस्कृतं तेषां प्रतिदिनजीवने साहाय्यं करिष्यन्ति यथा हिन्दी-आदिभाषासु आगतानां गूढशब्दानाम् अर्थान् ते सम्यक्पेण अवगन्तुं शक्यन्ति। पुनः आङ्ग्लभाषायामागतानां संस्कृतशब्दानाम् उत्पत्तिविषये अपि चर्चा कृता। अस्मिन् कार्यक्रमे सरस्वतीवन्दनां शुभमः, जानवी, कथकनृत्य-तान्या, संस्कृतनाटकम्- सर्वजीतकौरः, शबनमः, काजलः, मन्जु, अमितः, दीपकः। शिवतांडवस्तोत्रम्- सत्वीन्द्रः। गीतगानम्- किरणः, मनीषा, गगनः एते छात्राः स्व स्व प्रस्तुतिं प्रस्तुतवन्तः।